

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí dňa 16. júna 1998, v senáte zloženom z predsedu JUDr. Ľubomíra Dobríka a sudcov JUDr. Júliusa Černáka a JUDr. Jána Drgonca, vo veci podnetu [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Alžbetou Štrpkovou, advokátkou, Bratislava, Záhradnícka 41, o porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov priznaného článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní o náhradu škody vedenom na bývalom Mestskom súde v Bratislave pod sp. zn. 25 Cb 2/94 a Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 50 Cb 16/97 takto

r o z h o d o l :

Slovenská republika, zastúpená Krajským súdom v Bratislave, v konaní o náhradu škody vedenom na Krajskom súde v Bratislave (predtým na Mestskom súde v Bratislave) pod sp. zn. 50 Cb 16/97 na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov porušila právo [REDAKOVANÉ] priznané čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Vo zvyšnej časti sa návrhu nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) dostal dňa 13. februára 1998 podnet [REDAKOVANÉ] na začatie konania o porušení práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, priznaného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). K priet'ahom v konaní došlo ako na bývalom Mestskom súde v Bratislave, ktorý medzičasom zanikol a jeho nástupcom sa stal Krajský súd v Bratislave, tak aj na Krajskom súde v Bratislave.

[REDAKOVANÉ] v podnete uviedol, že dňa 5. januára 1994 podal na bývalý Mestský súd v Bratislave žalobu proti DRUDOP-u, stavebnému a opravárenskému družstvu, Bratislava, o náhradu škody. Dňa 11. novembra 1996 prevzal oznámenie Mestského súdu v Bratislave, že spis sp. zn. 25 Cb 2/94, pod ktorým súd evidoval jeho žalobu, bol postúpený Obvodnému súde Bratislava 2. Na jeho sťažnosť adresovanú predsedovi mestského súdu, aby zabezpečil riadne prejednanie veci, dostal odpoveď 16. novembra 1996. Z uvedeného vyplýva, že súd nekonal v súlade s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a od mája 1994 až do podania podnetu na ústavný súd nebol vytýčený termín pojednávania. Táto skutočnosť je nespochybniteľným dôkazom zbytočných priet'ahov zo strany súdu, a tým aj porušením jeho práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Na základe uvedených skutočností navrhol, aby ústavný súd vyslovil, že bolo porušené jeho ústavou zaručené právo v čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa výsledku konania vydať uznesenie, aby boli uhradené jeho trovy konania pred ústavným súdom. Súčasne žiadal vysloviť, že ďalšie konanie na Krajskom súde v Bratislave je bezpredmetné, lebo v súčasnosti už nie je záruka vynesenia spravodlivého rozsudku.

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 22. apríla 1998 podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z.

podnet [REDACTED] predbežne prerokoval. Podnet splňal po formálnej a obsahovej stránke podmienky na jeho prijatie, preto podľa ustanovenia § 25 ods. 3 citovaného zákona ho prijal na ďalšie konanie.

Ústavný súd si vyžiadal od predsedníčky Krajského súdu v Bratislave písomné vyjadrenie k obsahu podnetu, a to z toho dôvodu, že bývalý Mestský súd v Bratislave medzičasom zanikol a jeho agendu prevzal Krajský súd v Bratislave, ktorý v súčasnosti koná o žalobe [REDACTED]. Súčasne si z Krajského súdu v Bratislave vyžiadal spisy sp. zn. 50 Cb 16/97 a spis bývalého Mestského súdu v Bratislave sp. zn. Spr. 2131/96.

Predsedníčka Krajského súdu v Bratislave v písomnom vyjadrení uviedla, že vo veci zistené prieťahy boli objektívneho charakteru, zapríčinené enormným preťažením sudcov na obchodnom úseku, vysokým nápadom vecí, množstvom nevybavených starých reštančných vecí, ktoré sa vybavovali priebežne podľa najstaršieho nápadu vecí. Uviedla ďalej počet sudcov vybavujúcich túto agendu (14) a počet nevybavených vecí. Dňa 22. novembra 1996 došlo k zlúčeniu dvoch súdov - bývalého Mestského súdu v Bratislave a bývalého Krajského súdu v Bratislave. Stav sudcov Krajského súdu v Bratislave vybavujúcich obchodnú agendu k 31. decembru 1996 je 34 a počet nevybavených vecí 22.631, z toho reštančných vecí 17.367. Prácu sudcov ovplyvňoval nielen zvýšený nápad, ale aj značná migrácia sudcov, komplikovanosť právnej problematiky, včítane prijímania nových právnych predpisov, ale aj nízky počet rozhodnutých vecí niektorými sudcami neefektívnym a nesústredeným vedením konania. Na zlepšenie stavu nevybavených vecí a predchádzaniu aj opodstatneným sťažnostiam účastníkov konania vedenie Krajského súdu v Bratislave prijalo opatrenie, na základe ktorého sudca, u ktorého počet rozhodnutých vecí v príslušnom mesiaci nedosiahne v agende „Cb“ samosudcovské 35 vecí, bude musieť osobitne odôvodniť svoj nízky výkon predsedovi súdu.

Z obsahu spisu Krajského súdu v Bratislave 50 Cb 16/97 ústavný súd zistil tento skutkový stav:

██████████ podal žalobu na bývalý Mestský súd v Bratislave (neskoršie sa zlúčil s Krajským súdom v Bratislave pod názvom Krajský súd Bratislava) 5. januára 1994. Pôvodne Mestský súd v Bratislave konal pod sp. zn. 25 Cb 2/94 a neskoršie Krajský súd v Bratislave pod sp. zn. 50 Cb 16/97.

Mestský súd v Bratislave vyzval žalobcu ██████████ 25. januára 1994 na zaplatenie súdneho poplatku, zaslal žalobu na vyjadrenie žalovanej strane. Žalovaná strana sa písomne vyjadrila 21. marca 1994. Na toto vyjadrenie písomne reagoval žalobca 9. mája 1994. Následne 8. septembra 1994 sudkyňa dala do spisu úpravu „založ do poradia“.

Dňa 31. októbra 1996 Mestský súd v Bratislave, po viac ako dvoch rokoch od prevzatia žaloby, odstúpil vec z príslušnosti Obvodnému súdu Bratislava 2. Tento súd, keďže nesúhlasil s prenesením príslušnosti, vec predložil na rozhodnutie 29. novembra 1996 Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky. Tvrdil, že na konanie je príslušný Krajský súd v Bratislave. Najvyšší súd Slovenskej republiky tomuto návrhu vyhovel. Krajský súd v Bratislave uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prevzal 2. mája 1997 a termín ústneho pojenávania určil na 4. marca 1998, teda po desiatich mesiacoch bez toho, že by do tohto termínu vykonal nejaké procesné úkony. Pojednávanie odročil s tým, aby žalobca doplnil svoje vyjadrenie. Žalobca nové vyjadrenie doručil súdu 18. marca 1998. Ďalšie pojednávanie zatiaľ nebolo vytýčené.

Z obsahu spisu bývalého Mestského súdu v Bratislave Spr. 2131/96 ústavný súd zistil, že 21. októbra 1996 žalobca ██████████ podal písomnú sťažnosť predsedovi súdu na prieťahy v súdnom konaní. Odpoveď od predsedu Mestského súdu v Bratislave dostal 7. decembra 1996. V nej uviedol, že vec napadla na súd 5. januára 1994 a do mája 1994 súd vykonal niektoré procesné úkony, ako je výzva na zaplatenie súdneho poplatku, zaslal žalobu na vyjadrenie žalovanej strane a následne požiadal aj žalobcu na zaujatie stanoviska k vyjadreniu žalovanej strany. Na základe úpravy sudkyne vec bola potom „daná do poradia“, keďže sudkyňa spracovávala a vytyčovala veci na pojednávanie postupne, podľa najstaršieho nápadu. Od 1. júna 1995 bola prijatá zmena rozvrhu práce, podľa ktorej vec sp. zn. 25 Cb 2/94 prevzala iná sudkyňa, ktorá okrem tejto veci prevzala okolo 1.400 nevybavených vecí.

Sudkyňa vec 31. októbra 1996 postúpila Obvodnému súdu Bratislava 2 na ďalšie konanie z dôvodu príslušnosti.

Ústavný súd takto zistený skutkový stav s ohľadom na podnet [REDAKOVANÉ] skúmal, aký podiel na prieťahu vo veci má súd a aký má sám [REDAKOVANÉ], teda osoba, ktorá podala podnet vo veci porušenia práva zaručeného podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd je toho názoru, a nepopiera to ani predsedníčka Krajského súdu v Bratislave, že k prieťahu v konaní na súde došlo. Účastníci sa rozchádzajú len v tom, že kým [REDAKOVANÉ] tvrdí, že prieťah je zbytočný, predsedníčka súdu neviní v konaní sudcov, prieťahy sú vraj objektívneho charakteru. Na druhej strane však priznáva nízku výkonnosť niektorých sudcov a poukazuje aj na opatrenia, ktoré vedenie súdu prijalo na zvýšenie počtu vybavených vecí.

Sťažnosť, ktorú [REDAKOVANÉ] podal, nemá povahu opravného prostriedku, ale je právnym prostriedkom, ktorý umožňuje účastníkovi konania uchádzať sa dosiahnutia nápravy, v tomto prípade, aby súd konal bez zbytočných prieťahov. Sťažnosť predsedovi súdu, na ktorom pôsobí sudca, ktorého nečinnosť sa sťažnosťou namieta, je jedným z prostriedkov dosiahnutia nápravy. Je potom na predsedovi súdu, aby vykonal opatrenie, ktoré by zabezpečilo odstránenie prekážok, ktoré bránia v plynulom konaní pred súdom bez toho, aby zasahoval do nezávislosti sudcu. Zákon predsedovi súdu ako orgánu správy súdov dáva oprávnenie, aby v konaní o sťažnosti upozornil sudcu, že má prestať porušovať účastníckove právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočného prieťahu. Uznanie opodstatnenosti sťažnosti možno zabezpečovať len nepriamo a následne formou uplatnenia kárnej zodpovednosti sudcu v znení zákona č. 149/1993 Z. z.

Ústavný súd má oprávnenie konať o podnete najmä vtedy, ak už boli využité zo strany účastníka právne prostriedky na dosiahnutie nápravy tam, kde sa porušuje ústava. No i bez tohto využitia mu nič nebráni, aby o podnete konal. Preto ústavný súd o podnete namietajúcom porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy začal konať.

Predsedníčka Krajského súdu v Bratislave o tom, či naozaj išlo o objektívne prekážky (bez zavinenia konkrétnej osoby sudcu), ktoré zapríčiňujú priet'ahy v konaní súdu, sa vyjadrila takto:

„Predovšetkým je to vysoký počet vecí, ktoré napadli na súd. Ďalej je to zložitost' a komplikovanost' právnej problematiky, ktorá vyplýva z prijímania nových právnych predpisov. Napokon je to aj v nedostatočnom počte sudcov, ktorí vybavujú súdnu agendu a v ich enormnom zaťažení.“

K prvej námietke predsedníčky Krajského súdu v Bratislave, že priet'ahy na súde sú objektívneho charakteru vo veľkom počte napadlých vecí na súd, ústavný súd vyslovuje právny názor, že počet nevybavených vecí, o ktorých má súd rozhodnúť, môže byť objektívnym stavom, ale tiež príčinu treba hľadať v pretrvávajúcich nedostatkoch v organizácii práce súdu. Často sa zisťuje aj pomalosť a nedostatočný výkon sudcov, ktorý sa odzrkadľuje v počte nevybavených vecí. Že tomu tak je aj na Krajskom súde v Bratislave (predtým na Mestskom súde v Bratislave), svedčí prijatie opatrenia vedenia krajského súdu. Počet nevybavených vecí sám osebe nemusí byť vždy prekážkou, že sú priet'ahy v konaní a nemusí mať povahu okolnosti vylúčujúcej zodpovednosť za porušenie práva občana na súdne konanie bez zbytočných priet'ahov. Ak od mája 1994 do 31. októbra 1996 súd nevykonal žiaden procesný úkon a potom odstúpil vec z príslušnosti Obvodnému súdu Bratislava 2, nedá sa to hodnotiť inak, ako zbytočný priet'ah. Inak samotná žaloba si nevyžadovala osobitnú erudovanosť sudcu. Nešlo o právne zložitý prípad. Zložitost' veci by mohla za istých okolností zbaviť súd zodpovednosti za pretrvávajúcu právnu neistotu účastníka vtedy, ak súd priebežne robí úkony prispievajúce k odstráneniu príčin zložitosti. V tomto prípade podľa názoru ústavného súdu k takejto situácii nedošlo. Preto ani ďalšia námietka o zložitosti veci nemá opodstatnenie. Základnými kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci. Z hľadiska zložitosti treba pokladať tie veci, ktoré samostatne alebo kumulatívne vyžadujú, aby sa na ten istý súbor faktov aplikovalo viac právnych noriem, alebo aby tá istá právna norma nadobudla v interpretácii viac ako jeden význam, prípadne sa predpokladá voľná úvaha.

Ďalšiu námietku predsedníčky Krajského súdu v Bratislave, že súd má nedostatok sudcov na tak enormný počet nevybavených vecí, a preto sú na súde prietahy v konaní, podľa názoru ústavného súdu nemožno akceptovať bez toho, že by v konkrétnom prípade nebolo objektívne zistené, či išlo o skutkove a právne zložitú vec, či súd vykonal v rámci daných možností také procesné úkony, ktoré by urýchlili konanie a rozhodovanie, či sudca, ktorému vec bola pridelená, mal ospravedlňujúce prekážky, pre ktoré nemohol vo veci konať (nemoc, vojenská služba, stáž a podobne). Nedostatočný počet sudcov môže mať síce vplyv na rýchlosť konania, ale nemusí to byť vždy rozhodujúci faktor. Správna organizácia práce, zvýšenie efektívnosti v práci, môže prispieť k tomu, že sa prietahy v konaní skrátia. Ak za viac ako dva a pol roka sa neurobí žiaden procesný úkon vo veci a ešte potom sa spis odstúpi inému súdu z príslušnosti, čo sa mohlo vykonať dávno predtým, nemožno hodnotiť inak, ako porušenie ústavného práva účastníka konania - čl. 48 ods. 2 ústavy.

Na strane účastníka konania ústavný súd nezistil také správanie, ktoré by zbavovalo súd zodpovednosti za prietahy vo veci. Proti prietahom sa sťažoval navrhovateľ u predsedu Mestského súdu v Bratislave.

Aj keď neexistuje časová hranica, ktorej uplynutím postup súdu sa môže hodnotiť ako prietah v konaní a kde rýchlosť a účinnosť každého súdneho konania treba hľadať v charaktere prejednávanej veci, v zložitosti veci, v nečinnosti účastníkov konania, ale aj súdu, existujú už v praxi Európskeho súdu pre ľudské práva i Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodnutia, ktoré k týmto problémom zaujali právne názory (Eckle case, séria A, 1982 č. 51 s. 39).

V tomto prípade ústavný súd vyslovuje právny názor, že súdy nekonali v súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Pokiaľ ide o ďalšie návrhy navrhovateľa, ústavný súd poukazuje na ust. § 36 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov

v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z., podľa ktorého trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania zo svojho. Navrhovateľ tieto trovy ani nevyčísliť.

O tom, že ďalšie konanie na Krajskom súde v Bratislave je bezpredmetné, lebo v súčasnosti už nie je záruka vynesenia spravodlivého rozsudku, nemá ústavný súd právomoc rozhodovať. Zasahoval by do ústavnej právomoci všeobecných súdov, danej im čl. 142 ods. 1 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Košice 16. júna 1998

Za správnosť vyhotovenia:

JUDr. Ľubomír D o b r í k
predseda senátu